

5. Eesley C., Wang Y. Social influence in career choice: Evidence from a randomized field experiment on entrepreneurial mentorship. *Research Policy*. 2017. №46(3). pp. 636–650.
6. Field E. Educational Debt Burden and Career Choice: Evidence from a Financial Aid Experiment at NYU Law School. *American Economic Journal: Applied Economics*. 2009. №1(1). pp. 1-21.
7. Johnson D., Larsen M., Wadlow J. Assessing sex and career biases in screening candidates for a deanship: An experimental study. *Research in Higher Education*. 1982. №17(4). pp. 363–374.
8. Nudelman G., Otto K., Dalbert C. Can belief in a just world buffer mood and career prospects of people in need of risk protection? First experimental evidence. *Risk analysis*. 2016. №36(12). pp. 2247–2257.
9. Plimmer G. Adult Career Counseling Using Possible Selves — A Quasi-Experimental Field Study in Naturalistic Settings. *Journal of Career Assessment*. 2012. № 20(1). pp. 53–70.
10. Stevanovic B., Grousson P., De Saint-Albin A. Orientation scolaire et professionnelle des filles et des garçons au collège. Évaluation d'un dispositif de sensibilisation aux métiers non-traditionnels. *Les Sciences de l'éducation - Pour l'Ère nouvelle*. 2016/1. №49. pp. 91–119.

НЕ(БАТЬКІВСТВО) ЯК ІНДИВІДУАЛЬНА СТРАТЕГІЯ БОРОТЬБИ З БІДНІСТЮ

Малюга Микола Миколайович
(ORCID ID: 0000-0003-2054-7444)

Науковий керівник: д-р. пед. наук, професор Калініна Л.М.
Інститут педагогіки НАПН України
Україна

День п'яти мільярдів припадає на 11 липня 1987 року – у цей день чисельність населення Землі перевищила 5 млрд осіб. Відтоді кожного року, 11 липня, відзначають Всесвітній день народонаселення в планетарному масштабі, встановлений Організацією Об'єднаних Націй у 1989 році. З того часу населення Землі лише збільшується. Наприклад, у 2017 році кількість людей на нашій планеті становила 7 405 107 650 осіб, а якщо вірити прогнозам ООН, на Землі в 2050 році мешкатиме від 7,9 до 10,9 мільярда людей [4]. Тож можна констатувати, що у світі простежується активний приріст населення. Але для України притаманною є інша тенденція – кількість населення невинно зменшується...[4]. Причини цієї тенденції в Україні зумовлені багатьма чинниками: високий рівень смертності українців, низька тривалість життя українців, низька народжуваність, пізне дорослішання сучасної української молоді, пізній шлюб та старіння материнства, потужний еміграційний потік з України та інші, які є предметом активного вивчення українських соціологів та демографів.

Через це постають питання: чи можна буде в майбутньому додати рух чайлдфрі до чинників зменшення населення в Україні, чи може це необхідно

зробити вже сьогодні? Однозначних відповідей на сьогодні на ці запитання не існує. А от замислитися та усвідомити наявну комплексну проблему необхідно вже зараз.

Напевно рух чайлдфрі або добровільно бездітні люди згодом належатимуть до зазначених вище чинників. За висновками зарубіжних учених добровільна бездітність є «хворобою постіндустріальних країн», що виникла в розвинених країнах із сталою економікою через стрімке перенасичення благами цивілізації, та яка в майбутньому буде епідеміологічно стрімко поширюватися у світі. Чайлдфрі (англ. childfree – вільний від дітей; англ. childless by choice, voluntary childless – добровільно бездітний) – рух, субкультура та вже деякою мірою ідеологія, яким властиве свідоме небажання мати дітей [1; 3].

Цей рух в Україні став відомий з 2004 року, але ще й досі до нього не ставляться серйозно. У нашій країні традиційна мораль людей старшого покоління домінує над світоглядом сучасної української молоді, згідно з якою добровільну бездітність розглядають лише як егоїзм, відхилення від суспільно-моральних норм, неприродність, безвідповідальність та як такий феномен, який суперечить традиційно закладеним засадам нашого слов'янського менталітету.

Напевно тому, цей феномен і не вивчають в Україні, а даремно. В умовах низького рівня життя, порівняно з розвиненими країнами світу, наявність у родині дітей українці розглядають як основний чинник постійних великих фінансових витрат, і як результат – бідності. Саме тому й відмова від народження дітей в українських родинах стає швидше соціально-економічним самозахистом від бідності, а ніж усвідомленим вибором. Отже, можна говорити, що на сьогодні в Україні однією з так званих особистісних стратегій боротьби з бідністю є стратегія бездітності.

Тож в Україні наявною є навіть не тенденція чітко усвідомленої та добровільної бездітності, як то в західних країнах із стабільними політико-економічними показниками індексу людського розвитку, а точніше тенденція «вимушеної бездітності», за якої українці здебільшого роблять вибір на користь матеріального благополуччя та прогнозованої матеріальної стабільності тут і зараз. Таким чином слід відзначити, що феномен добровільної бездітності загалом має складну соціокультурну та психобіологічну природу, а проблематика цього феномену підлягає вивченню на міжінтеграційній основі такими галузями наук як соціологія, психологія, педагогіка, освітологія, ринкова економіка, та економіка знань, менеджмент людських ресурсів тощо.

Феномен чайлдфрі потребує подальшого детального вивчення всіх напрямів, які зумовлюють його виникнення та стрімке поширення задля збереження не лише інституту традиційної української родини та шлюбу, а й для запобігання трансформації ідей руху чайлдфрі у вирішальний чинник зменшення кількості населення України.

Список використаних джерел:

1. Свідома бездітність. Wikipedia. 2019. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0>

- %BC%D0%B0_%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B
D%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C. (Дата звернення 18.03.2019).
2. Курило І. О. Чому в Україні смертність вища, ніж народжуваність? Радіо Свобода. 2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28859966.htm>. (Дата звернення 18.03.2019).
  3. Стрельник О. (Не)батьківство як вибір: добровільна бездітність у наукових та суспільних дискусіях. Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2012. URL: http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2012/2/2_2012.pdf. (Дата звернення 20.03.2019).
  4. Овсієнко Т. Населення Землі збільшується, а України – зменшується. Чому? TIMES/ZT. URL: <https://times.zt.ua/naselennya-zemli-zbilshuyetsya-a-ukrayiny-zmenschuyetsya/>. (Дата звернення 23.03.2019).

СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ТВОРЧОСТІ ЯК НАУКИ В УКРАЇНІ: ХАРКІВСЬКА ПСИХОЛОГІЧНА ШКОЛА

канд. і. наук Спіркіна Оксана Олексіївна

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
Україна*

В українському літературознавстві проблема психології художньої творчості як одного із позалітературних аспектів вивчення мистецтва слова на теоретичному рівні ще до З. Фрейда була поставлена О. Потебнею [1].

Варто зазначити, що практично відразу із виділенням психології в окрему науку у 1870-х рр. виділилася психологічна школа в літературознавстві, представниками якої були В. Вундт, В. Вец, Е. Гроссе, Е. Еннекен та О. Потебня та інші. Ця школа спочатку існувала в рамках культурно-історичної, але, на відміну від неї, пріоритетним вважала не дослідження твору як вираження суспільної психології, а вивчення індивідуального психологічного акту митця і сприймаючого суб'єкта. У зв'язку із цим мистецтво розглядалося як сублімація тяжких переживань художника назовні, в образи [2].

Пізніше психологією творчості займалися учні О. Потебні – Д. Овсяннико-Куликовський, А. Горнфельд, В. Харцієв, Т. Райнов, Б. Лезин, І. Лапшин та інші. Всі вони були членами Харківської психологічної школи.

Вони вивчали специфіку творчого процесу. У 1907–1923 рр. під їх керівництвом виходив збірник наукових праць «Питання теорії та психології творчості» [1]. У ньому аналізувались проблеми природи творчості, критеріїв творчої діяльності, методів дослідження процесів творчості, творчих здібностей та якостей особистості. Особлива увага приділялась науковому та художньому мисленню, визначенню сутності мистецтва, загальній теорії мистецтва тощо.

Для потебністів характерне пояснення творчості на основі принципу «економії сил у мисленні». Центральна ланка механізму творчої діяльності